

KORRALDUS

28.07.2025 nr DM-125391-45

Elbu IV turbatootmisala keskkonnaloa nr KMIN-033 muutmine

1. OTSUS

Arvestades alljärgnevat, võttes aluseks maapõueseaduse § 48, § 66 lg 2 p 2, § 67 lg 1, veeseaduse § 191 lg 1, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lõike 4, haldusmenetluse seaduse § 61 lõike 1 ning tuginedes Tori Vallavolikogu 16.11.23 otsusele nr 218 ning AS-i Nurme Turvas 21.04.2025 esitatud keskkonnaloa taotlusele nr T-KL/1019701-4, **otsustab Keskkonnaamet:**

1.1. Muuta AS-le Nurme Turvas (registrikood 10315153) kuuluvat Elbu IV turbaraba keskkonnaluba nr KMIN-033 järgnevalt:

1.1.1. Pikendada keskkonnaloa kehtivusaega 30 aasta võrra ehk kuni 30.12.2056;

1.1.2. Määrata mäeeraldise nimeks Elbu IV turbatootmisala;

1.1.3. Määrata keskkonnaloas KMIN-033 Elbu IV turbatootmisalalt sademevee suublasse juhtavale sademeveele lubatud saasteainete piirmäärad (tabel V4), väljalaskme seirenõuded (tabel V7), suubla seire nõuded (tabel V8), meetmed, mis aitavad vähendada vee erikasutuse mõju ja nende täitmise tähtajad (tabel V16) ning nõuded teabe esitamiseks loa andjale (tabel V17).

1.1.4. Määrata keskkonnaloale nr KMIN-033 järgmised kõrvaltingimused:

1.1.4.1. Loa omaja on kohustatud 1,5 a peale käesoleva loa muutmist esitama uued saasteainete heitkoguste arvutused hindamaks, kas välisõhu eriosa on vaja keskkonnaloal ära täita. Kui selgub vajadus välisõhu eriosa täitmiseks, lasub loa omajal kohustus esitada loa andjale taotlus loa muutmiseks.

1.1.4.2. Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta turbatootmisalale juurdepääsuteid.

1.1.4.3. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolm ei lenduks.

1.1.4.4. Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s).

1.1.4.5. Vältimaks ülenormatiivsete müra tasemete tekkimist tuleb tagada, et masinad oleks tehniliselt korras ning nende töömüra jääks tootja kinnitatud tasemele.

1.1.4.6. Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või

jäätmehoidlasse.

1.1.4.7. Esitada seirekava hindamaks:

1.1.4.7.1. Kaevandamisel avalduva kuivenduse mõju Elbu raba looduslikult säilinud osale, sh projekteeritavale ja tulevikus moodustavale Lavassaare looduskaitsealale ja selle eesmärkidele. Seirekava tuleb koostada koostöös ekspertidega (hüdrogeoloog, ornitoloog ja elupaiga ekspert) ja esitada Keskkonnaametile hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Ekspertide valik kooskõlastada eelnevalt Keskkonnaametiga. Seirekavas tuleb esitada võimalik kuivenduse mõju ulatus, seiremetoodika (seire punktid, transektid, mõõtmisagedus jms), maksimaalse mõju lubatavuse piirmäärad, millega ei kaasne ebasoodsaid mõjusid ja piirmäärade ületamisel sobivad ja toimivad leevendusmeetmed. Kui seireandmed kinnitavad, et kaevandamistegevusega ilmneb oluline keskkonnamõju (sealhulgas Elbu raba veetaseme oluline alanemine, raba ja soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemine), on loa andjal õigus seada keskkonnakaitselasse täiendavaid tingimusi kas valdkonda reguleerivates seadustes, nende rakendusaktides või seirekavas toodud piirmäärade ületamisel, lähtudes seirekavas kirjeldatud leevendusmeetmetest;

1.1.4.7.2. Kaevandustegevusest tingitud negatiivse mõju piirväärtus(ed) haudelinnustikule ning vastavad leevendusmeetmed, mida on ettevõtte kohustatud rakendama juhul, kui seire tulemuste põhjal on mõju piirväärtused ületatud. Kaevandamise mõju piirväärtuste määramisel kaasata Keskkonnaameti poolt kinnitatud ornitoloog ja hüdrogeoloog.

1.1.4.8. Viia läbi haudelinnustiku seire vastavalt madalsoode ja rabade haudelinnustiku seiremetoodikale kõrvaltingimuses 1.1.4.7 nõutud Elbu IV turbatootmisala kaevandamismõju seirekavas kirjeldatud kaevandamise mõju piirkonnas. Tingimust ei rakendata kuni alal toimub riiklik linnustiku seire. Riikliku seire toimumise kohta tuleb loa omanikul infot küsida Keskkonnaagentuurilt iga aasta lõpus.

1.2. Märkida loaga hõlmatud varukogused järgmiselt: 26 ploki vähelagunenud turba aktiivne tarbevaru (aT) kogus 524,63 tuhat t ja 27 ploki hästilagunenud turba aT 3 520 tuh t; kaevandatava vähelagunenud turba koguseks 524,63 tuh t ja hästilagunenud turba koguseks 3 369 tuh t. Aktiivse tarbevaru ja kaevandatava varu kogused on esitatud seisuga 30.06.2025.

1.3. Tunnistada kehtetuks vee erikasutuse keskkonnaluba nr L.VV/324481.

1.4. Avalikustada AS-le Nurme Turvas kuuluva keskkonnaloa nr KMIN-033 muutmine ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded.

Käesolev korraldus on keskkonnaloa nr KMIN-033 lahutamatu osa. Keskkonnaluba nr KMIN-033 on kättesaadav keskkonnaotsuste infosüsteemis <https://kotkas.envir.ee/>.

2. ASJAOLUD

2.1. Keskkonnaloa taotluse läbivaatamine

Ettevõtte AS Nurme Turvas (registrikood 10315153, aadress Pärnu maakond, Tori vald, Nurme küla, Lille, 85004) esitas 20.07.2023 Keskkonnaametile Elbu IV turbaraba keskkonnaloa nr

KMIN-033 muutmistaotluse (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis, edaspidi *KOTKAS* 20.07.2023 dokumendina nr DM-125391-1; nõuetekohane taotlus esitatud 01.09.2023 registreeritud KOTKAS-s nr DM-125391-4). Menetluse käigus laekunud info põhjal korrigeeris AS Nurme Turvas taotlust ning lõplik versioon, mille alusel Keskkonnaamet otsustab loa muutmise üle, on registreeritud KOTKAS-s 21.04.2025 numbriga DM-125391-34.

AS Nurme Turvas soovib pikendada Elbu IV turbaraba keskkonnaloa nr KMIN-033 kehtivusaega 30 a võrra, et oleks võimalik ammendada tootmisala maavaravaru. Võrreldes kehtiva loaga vähendatakse seondvalt looduskaitsealuste objektidele ka mäeeraldise pindala. Lisaks soovitakse vee erikasutuseks väljastatud keskkonnaluba nr L.VV/324481 liita maavara kaevandamise keskkonnaloaga nr KMIN-033. Vee erikasutuse keskkonnaluba nr L.VV/324481 on väljastatud sademevee suublasse juhtimiseks kuni 30.12.2026. Keskkonnaluba on kohustuslik kui juhitakse sademevett suublasse turbatööstusmaalt (veeseadus § 187 p 6).

Elbu IV turbaraba asub Pärnu maakonnas Tori vallas Nurme küla territooriumil. Elbu IV turbaraba asub riigile kuuluval Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium valitsemisel oleval katastriüksusel Elbu turbaraba 2 (katastritunnus 73001:001:0808), mille volitatud asutuseks on Maa- ja Ruumiamet (varasemalt Maa-amet).

Taotletava mäeeraldise pindala on 486,37 ha (kehtival loal 500,04 ha) ja selle teenindusmaa pindala 500,69 ha (kehtival loal 500,80 ha). Taotletav mäeeraldis hõlmab Lavassaare turbamaardla (maavarade registri registrikaart nr 0197) vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru 26 plokki ja hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru 27 plokki ning suures osas olemasolevat Elbu IV turbaraba mäeeraldist. Kaevandamisloa taotluse kohaselt on mäeeraldise aktiivne tarbevaru seisuga 30.06.2023 vähelagunenud turbal (plokk 26) 587.275 tuh t ning kaevandatava varu koguseks 587.275 tuh t. Kaevandamisloa taotluse kohaselt on mäeeraldise aktiivne tarbevaru seisuga 30.06.2023 hästilagunenud turbal (plokk 27) 3 520 tuh t ning kaevandatava varu koguseks 3 369 tuh t. Loa muutmisel täpsustatakse varukoguseid vastavalt keskkonnaministri 23.10.2019 määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ (määrus nr 56) § 40 lõike 3 punktile 2.

Maavara kaevandamise maksimaalseks aastaseks tootmismahuks taotletakse 65 tuhat t nii vähe- kui hästilagunenud turbale, katendi, sh mulla kogus on 0 tuh m³. Kaevandatud maavara kasutamise otstarbeks on kütte- ja põllumajandusturvas, kaevandamisega rikutud maa korrastamise suunaks on taastuv soo.

Mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaast lääne suunda jäävad kinnistud Kõrtsisauna (15904:001:0364), Kuuri (15904:001:0133) ja Alt-Sauna (15904:001:0096). Taotletava mäeeraldise ja selle teenindusmaa idaserv ulatuvad katastriüksusele Elbu turbaraba (tunnus 73001:001:0355) kuni 0,7 m ulatuses.

Taotletava mäeeraldise ja selle teenindusmaa idaserv ulatuvad katastriüksusele Elbu turbaraba (tunnus 73001:001:0355) kuni 0,7 m ulatuses. Taotletav mäeeraldis ja selle teenindusmaa piir on selles kohas paigutatud vastu külgneva olemasoleva Elbu turbatootmisala mäeeraldise piiri

mäeeraldisega (loa nr KMIN-028, loa omaja AS Jiffy Products Estonia).

Tootmisala edelanurga vahetusse lähedusse on maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringu kohaselt kavas rajada tuulepark 5 tuulikuga. Taotletava mäeeraldisel lõunaserv kattub osaliselt Ullaste peakraavi kalda piiranguvööndiga (VEE1123100), mis on laiuselt 10 m veepiirist. Mäeeraldisest 1,5 km lääne poolt möödub 19119 Ridalepa-Lavassaare kõrvalmaantee.

Elbu IV turbarabas on teada järgmiste III kaitsekategooria linnuliikide elupaigad. Need liigid on mudatilder (*Tringa glareola*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), teder (*Lyrurus tetrix*), sookurg (*Grus grus*), väiketüll (*Charadrius dubius*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*). Tegemist on olemasoleva turbakaevandusega, mistõttu on valdav osa alast enamus liikidele elupaiga nõudluse osas muutunud ebasobivaks. Pikemalt on kirjeldatud mõju liikidele peatükis 3.3.

Mäeeraldisel teenindusmaa piirides kultuurimälestisi ei ole, kuid juhuslike leidude korral tuleb teavitada kohe Muinsuskaitseametit.

Taotletavast mäeeraldisest jäetakse välja Maa-ameti peadirektori 10.01.2023 korraldusega nr 1-17/23/50, seoses looduskaitsealuste objektidega passiivseks hinnatud plokid 112 ja 113. Lääneservas on korrigeeritud mäeeraldisel piir vastavaks katastriüksuse ja taotletava mäeeraldisega hõlmataivate 26 ja 27 plokkide piiridele ning taotletavast mäeeraldisest jäävad lääneservas välja aktiivse reservvaru plokid 34 ja 35, mis kattuvad hetkel olemasoleva Elbu IV turbaraba mäeeraldisega.

Keskkonnaamet kontrollis taotleja esitatud taotlusmaterjale vastavust maapõuuseaduses (edaspidi *MaaPS*), keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (edaspidi *KeÜS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määruses nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekooseis” sätestatud nõutele ning pidas andmeid piisavaks taotluse menetlemiseks.

Riigilõiv 816 EUR on tasutud 20.07.2023 vastavalt kehtinud riigilõivuseadusele.

Kaevandamisloa muutmistaotlust on kontrollinud keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötaja (Maa-amet 31.07.2023 kiri nr 9-3/23/11043-2).

AS Nurme Turvas esitas parandustaotluse 01.09.2023 (registreeritud KOTKAS-s numbriga DM-125391-4).

Parandatud kaevandamisloa taotlust on kontrollinud keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötaja (Maa-amet 5.09.2023 kiri nr 9-3/23/11043-4).

MaaPS § 1 lõike 3 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele haldusmenetluse seaduse (edaspidi *HMS*) avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi.

MaaPS § 1 lõike 4 järgi kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele KeÜS 5. peatükki, arvestades MaaPS erisusi.

2.2. Keskkonnaloa muutmise taotluse ning otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

KeÜS § 47 lõike 2 kohaselt avaldatakse keskkonnaloa taotluse menetlusse võtmise kohta teade väljaandes Ametlikud Teadaanded ja kohalikus või maakondlikus ajalehes. Teate võib jätta kohalikus või maakondlikus ajalehes avaldamata, kui kavandatud tegevusega kaasnev või keskkonnarisk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi. Keskkonnaamet jättis kaevandamisloa muutmise taotluse menetlusse võtmise teate avalikustamata kohalikus või maakondlikus ajalehes, kuna kavandatav tegevus on väikese mõjuga ja sellega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on väike ning antud tegevuseks puudub piisav avalik huvi.

Kaevandamisloa muutmise taotluse menetlusse võtmise teade avalikustati 22.09.2023 ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 22.09.2023 kirjaga nr DM-125391-7 kaevandamisloa muutmistaotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest KeÜS § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid. Kuni loa muutmise või muutmisest keeldumise otsuse tegemiseni on igaühel õigus esitada taotluse kohta ettepanekuid ja vastuväiteid.

Avalikustamise käigus avaldas Pärnu Linnavalitsus soovi saada edaspidi menetluse käigu osas teavitusi (sh otsuse eelnõu).

MaaPS § 27 lõike 7 kohaselt saatis Keskkonnaamet 22.09.2023 kirjaga nr DM-125391-8 teate avatud menetluse algatamisest ning keskkonnaloa muutmise taotluse kirjaliku arvamuse saamiseks taotletava uuringuruumi asukoha kohaliku omavalitsuse üksusele (Tori Vallavalitsus) tähtajaga kaks kuud.

Tori Vallavolikogu nõustus 16.11.2023 otsusega nr 218 (registreeritud KOTKAS-s 21.11.2023 numbriga DM-125391-10) Elbu IV turbaraba keskkonnaloa muutmisega.

Keskkonnaamet küsis 03.09.2024 kirjaga DM-125391-22 ettevõttelt täpsustavat lisateavet taotluses esitatud õhusaaste eriheidete kohta. AS Nurme Turvas vastas 17.09.2024 kirjaga DM-125391-24. Keskkonnaamet küsis 15.10.2024 täiendavat informatsiooni kirjaga DM-125391-25. Ettevõtte palus 15.10.2024, 02.12.2024 ja 16.01.2025 kirjadega (registreeritud KOTKAS 15.10.2024 nr DM-125391-26, 02.12.2024 nr DM-125391-28 ja 16.01.2025 nr DM-125391-30) vastamistähtaja pikendamist seoses MTÜ-lt Eesti Turbaliit tellitud turbatootmise heite arvutusmetoodika kinnitamisega.

Tulenevalt eelnevast palus Keskkonnaamet 22.01.2025 kirjaga DM-125391-31 endiselt tõenduspõhiseid viiteid sadenemise mahaarvestamise kohta kuupäevaks 05.02.2025.

AS Nurme Turvas saatis vastava informatsiooni 06.02.2025 (kiri registreeritud KOTKASes nr DM-125391-32).

KeÜS § 47 lõige 6 sätestab, et kui sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud taotluse menetlusse võtmise teates ei avaldatud keskkonnaloo taotluse ja selle kohta antava haldusakti eelnõu väljapaneku aega ja kohta või seisukoha ning küsimuste esitamise tähtaega ja adressaati, avaldatakse nende andmetega teade vastavalt käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 2¹ sätestatud nõuetele viivitamata pärast haldusakti eelnõu valmimist. KeÜS § 47 lõige 2 sätestab, et teate võib jätta kohalikus või maakondlikus ajalehes avaldamata, kui kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi.

Keskkonnaamet jättis keskkonnaloo muutmistaotluse kohta antava haldusakti eelnõu teate kohalikus või maakondlikus ajalehes avalikustamata, kuna Elbu IV turbarabas on tegutsetud juba aastakümneid ning nüüdseks on kogu mäeeraldis kaetud toimiva kuivendusvõrgustikuga. Keskkonnaloo muutmistaotlusega kaasnev keskkonnahäiring ja keskkonnarisk on väike ning antud tegevuse vastu puudub piisav avalik huvi.

KeÜS § 47 lõike 2, HMS § 48 ja § 49 lõigete 1 ja 2 alusel pani Keskkonnaamet 09.07.2025 haldusakti eelnõu koos seletuskirja ja taotlusele lisatud ning menetluse käigus haldusorganile esitatud või tema poolt koostatud muude asjasse puutuvate oluliste dokumentidega avalikkusele tutvumiseks välja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded, määraes ettepanekute ja vastuväidete esitamise võimaluse teates märgitud tähtaja jooksul. Lisaks teavitati asjast huvitatud isikuid 03.06.2025 kirjaga nr DM-125391-37 ja 09.07.2025 parandatud eelnõu kirjaga nr DM-125391-41.

2.2.1 Eelnõu esmakordsel avalikustamisel laekunud kirjad.

Maa- ja Ruumiamet esitas Keskkonnaametile 06.06.2025 kirja nr 7-1/25/8902-3 (registreeritud KOTKAS-s 09.06.2025 numbriga DM-125391-39), märkides järgmist:

Oleme esitatud eelnõudega tutvunud ning juhime tähelepanu, et Elbu turbaraba 2 kinnisasja valitseja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Muud märkused eelnõude osas puuduvad.

Keskkonnaamet on viinud paranduse eelnõus sisse.

Eelnõule esitas 11.06.2025 korraldusega nr 368 arvamust Tori Vallavalitsus (kiri registreeritud KOTKAS-s 13.06.2025 nr DM-125391-40), millega nõustus Elbu IV turbaraba keskkonnakaitseloo KMIN-033 eelnõuga.

Vastavalt HMS § 40 lõikele 1 peab loa andja andma enne haldusakti väljastamist menetlusosalistele võimaluse esitada, kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta arvamus ja vastuväiteid. Keskkonnaamet küsis AS-lt Nurme Turvas 03.06.2025 kirjaga nr DM-125391-37 arvamust või vastuväiteid keskkonnaloo andmise otsuse ja loa eelnõule kahe nädala jooksul kirja saamisest, hiljemalt kuupäevaks 18.06.2025.

AS Nurme Turvas edastas Keskkonnaametile 04.06.2025 kirja (registreeritud KOTKAS-s 06.06.2025 numbriga DM-125391-38), millega esitas ettepanekud ning märkis järgmist:

Oleme seisukohal, et antud loa muutmise korral on tegemist sisuliselt juba eksisteeriva kaevandamisega kaasneva mõju jätkamisega. Meil ei ole põhimõttelisi vastuväiteid loa andmise korralduse eelnõus toodu kohta, küll soovime täpsustada loa kõrvaltingimuste sõnastust ja/või täpsemalt piiritleda tingimuste sisu.

Kirja sisu on põhjalikumalt käsitletud peatükis 3.6.

2.2.2. Täiendatud eelnõu avalikustamisel laekunud kirjad

Keskkonnaamet edastas menetlusosalistele 09.07.2025 kirjaga nr DM-125391-41 Elbu IV turbaraba keskkonnanaloo KMIN-033 muutmise korralduse ja loa täiendatud eelnõud tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks. Arvamust paluti hiljemalt 22.07.2025 kuupäevaks.

Tori Vallavalitsus esitas Keskkonnaametile 9.07.2025 kirja nr 5-1/1648-2 (registreeritud KOTKAS-s 10.07.2025 nr DM-125391-42) ja teatas järgmist:

Oleme tutvunud Elbu IV turbaraba keskkonnakaitseloo KMIN-033 muutmistaotluse parandatud eelnõuga. Oleme avaldanud arvamust oma 11.06.2025 korraldusega nr 368 keskkonnakaitseloo KMIN-033 muutmistaotluse eelnõu kohta (nõustunud eelnõuga) ja antud juhul eraldiseisvat korraldust ei väljasta.

AS Nurme Turvas esitas 14.07.2025 kirja (registreeritud KOTKAS-s 16.07.2025 nr DM-125391-43) ja teatas järgmist:

Oleme tutvunud Elbu IV turbaraba keskkonnakaitseloo KMIN-033 muutmistaotluse parandatud eelnõuga. Meile eelnõu sobib ning palume luba välja anda.

Menetlusosalise K. S-i nimel esitati 21.07.2025 e-kirjaga tagasiside (registreeritud KOTKAS-s 22.07.2025 nr DM-125391-44), milles märgiti järgmist:

Seoses tuulepargi (Surju aladel) teemal saadetud infomaterjali läbi töötamine oli lubatud ajamäärast lühem, sest posti teel saadetud materjal jõuab hilinemisega maa piirkonda.

Kalju Saagimi telefoni teel esitatud vastus on järgmine:

*Kuna minul ei ole Teie poolt antud 5 päeva jooksul täielikult võimalik aru saada kogu saadetud materjalidest, siis minu vastus, millega ma **nõus ei ole** on järgmised:*

1. *metsade üleujutamisega;*
2. *kraavide laiendamisega minu kinnistul;*
3. *elektriliinide rajamisega minu kinnistul.*

Keskkonnaamet selgitas 23.07.2025 K.S-le telefoni teel, et Elbu IV turbaraba keskkonnanaloo muutmise taotluse menetluse käigus ei otsustata tuulepargi rajamise üle ning keskkonnanaloo muutmise menetlusega seost ei ole. Lisaks märgiti, et Elbu IV turbatootmisalal kaevandamise

jätkamisega seoses Kalju Saagimi kinnistule elektriline ei rajata, kraave ei laiendata ja metsa üle ei ujutata.

2.3. Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 3 lõike punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusala või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju. KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt vaatab otsustaja tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (edaspidi *KMH*) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõike 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6 1 lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja. MaaPS § 48 kohaselt annab maavara kaevandamise keskkonnanaloo Keskkonnaamet, seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS-e tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2, § 6 lõike 2¹ § 6 lõike 4, § 6¹ lõike 3 ning § 11 lõigete 2 ja 4 kohaselt peab keskkonnanaloo andja andma eelhindangu sellele, kas kavandataval tegevusel on oluline keskkonnamõju ning kaaluma KMH algatamise vajalikkust.

KeHJS § 11 lõike 23 järgi otsustatakse KMH vajalikkus, lähtudes eelhindangust ja asjaomase asutuse seisukohast.

Keskkonnaamet saatis asjaosalistele 15.07.2024 kirjaga DM-125391-20 Elbu IV turbaraba keskkonnanaloo muutmistaotlusele koostatud keskkonnamõju eelhindangu ja keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuse eelnõu ning palus eelnõule seisukoht esitada kuupäevaks 12.08.2024.

Seisukohti nimetatud kuupäevaks Keskkonnaametile ei laekunud.

Keskkonnaamet teavitas asjaosalisi 10.09.2024 kirjaga DM-125391-23 Elbu IV turbaraba maavara kaevandamise keskkonnakaitsealoo nr KMIN-033 muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmisest (edaspidi *Elbu IV turbaraba eelhindang*). Keskkonnaameti hinnangul puudub kavandatav tegevusel oluline keskkonnamõju, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik, kuna Elbu IV turbarabas on tegutsetud juba aastakümneid ning nüüdseks on kogu mäeeraldis kaetud toimiva kuivendusvõrgustikuga. Eesvoolude veekvaliteeti ei mõjutata oluliselt, kui ärajuhitav kuivendusvesi suunatakse läbi kogujakraavidele rajatud settetiikide. Lähipiirkonnas asuvad puurkaevud toituvad peamiselt veepideme all lasuvast Siluri veekihtist, mille tõttu kavandatav tegevus neid ei mõjuta. Rüüsa kraavi täiendava süvendamise kuivendusmõju hindamiseks väljaspool kaevandamisala teostada veetaseme seiret, et teada saada kuidas mõjutab Rüüsa kraav projekteeritavat Lavassaare looduskaitseala või tulevast niidurüü elupaika. Tööde tegemisel keskkonnakaitsealadele vastavalt on avariiolekordade esinemine vähetõenäoline.

Kavandatava tegevuse keskkonnameetmed ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või

leevendamiseks tuuakse välja keskkonnaloa kõrvaltingimustena (vt p 1 ja 3.4).

3. KAALUTLUSED

3.1. Kaalutlused keskkonnaloa muutmisel

Korralduse otsustava osa punktiga 1.1. muudetav keskkonnaluba KMIN-033 annab AS Nurme Turvas õiguse Elbu IV turbaraba mäeeraldisel maavara (vähelagunenud turvas ja hästilagunenud turvas) kaevandamiseks ning sademevee suublasse juhtimiseks.

3.2. Täiendavad kaalutlused keskkonnaloa muutmisel

3.2.1. Maavara kaevandamine

MaaPS § 1 lõike 1 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele HMS avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi. MaaPS § 1 lõike 4 kohaselt järgi kohaldatakse maavara kaevandamise keskkonnaloa andmise ja muutmise menetlusele KeÜS 5. peatükki, arvestades MaaPS-i erisusi.

MaaPS § 49 lõike 1 kohaselt esitab taotleja kaevandamise keskkonnaloa saamiseks loa andjale taotluse.

MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamise keskkonnaloa Keskkonnaamet.

MaaPS § 66 lõike 2 punkti 2 kohaselt võib muuta kaevandamisluba, kui loa omaja taotleb kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist. MaaPS § 67 lõike 1 kohaselt, kui kaevandamisloa kehtivusaja jooksul ei ole kaevandatavat maavara mäeeraldise piires täielikult ammendatud või kaevandatud maa ei ole korrastatud, pikendab kaevandamisloa andja loa omaja taotluse alusel loa kehtivust aja võrra, mis on vajalik maavara ammendamiseks. Turba kaevandamise lubade kehtivust võib pikendada 30 aasta kaupa kuni kaevandatava maavara ammendumiseni. Käesoleval juhul taotletakse loa kehtivusaja pikendamist 30 aasta võrra.

Turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba anda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alale või maardlale. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Taotletav mäeeraldis hõlmab Lavassaare turbamaardla (maavarade registri registrikaart nr 0197) vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru 26 plokki ja hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru 27 plokki ning suures osas olemasolevat Elbu IV turbaraba mäeeraldist (loa nr KMIN-033, loa omaja AS Nurme Turvas). Lavassaare turbamaardla on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ §-s 1 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Kuna kaevandamiseks lubatud turbaalasid on piiratud koguses, tuleb sobivatel aladel varu maksimaalselt ammendada ja kaevandada turvast võimalikult palju. Sellest tulenevalt on otstarbekas Elbu IV turbarabas kaevandamisega jätkata ja keskkonnaloa

pikendamine 30 aasta võrra on põhjendatud, vältimaks uute alade avamise vajadust.

Kaevandamisloa muutmistaotlust on 31.07.2023 kontrollinud keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötaja Maa-amet (praegune Maa- ja Ruumiamet) kirjaga nr 9-3/23/11043-2, kes esitas järgmise ettepaneku:

Soovitame loa andmisel nimetada mäeeraldis Elbu IV turbatootmisala.

Keskkonnaamet nõustub Maa- ja Ruumiameti ettepanekuga ning määrab mäeeraldise nimeks Elbu IV turbatootmisala.

MaaPS § 49 lõike 6 kohaselt saadab keskkonnaloa andja kaevandamise keskkonnaloa taotluse arvamuse saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates.

Taotlus on edastatud 22.09.2023 kirjaga DM-125391-8 Tori Vallavalitsusele.

Tori Vallavolikogu nõustus 16.11.2023 otsusega nr 218 (registreeritud KOTKAS-s21.11.2023 numbriga DM-125391-10) Elbu IV turbaraba keskkonnaloa muutmisega.

Keskkonnaamet küsis 03.09.2024 kirjaga DM-125391-22 ettevõttelt täpsustavat lisateavet taotluses esitatud õhusaaste eriheidete kohta. AS Nurme Turvas vastas 17.09.2024 kirjaga DM-125391-24. Keskkonnaamet küsis 15.10.2024 täiendavat informatsiooni kirjaga DM-125391-25. Ettevõtte palus 15.10.2024, 02.12.2024 ja 16.01.2025 kirjadega (registreeritud KOTKAS 15.10.2024 nr DM-125391-26, 02.12.2024 nr DM-125391-28 ja 16.01.2025 nr DM-125391-30) vastamistähtaja pikendamist seoses MTÜ-lt Eesti Turbaliit tellitud turbatootmise heite arvutusmetoodika kinnitamisega.

Tulenevalt eelnevast palus Keskkonnaamet 22.01.2025 kirjaga DM-125391-31 endiselt tõenduspõhiseid viiteid sadenemise mahaarvestamise kohta kuupäevaks 05.02.2025.

AS Nurme Turvas saatis vastava informatsiooni 06.02.2025 (kiri registreeritud KOTKASes nr DM-125391-32).

Loa andja kohustus on selgitada välja kõik asjaolud, millel on otsuse tegemisel määrav tähtsus. Menetluse käigus kogutud andmestiku põhjal on vajalik välja selgitada, kas konkreetse loa taotluse puhul esineb hetkel kehtiva MaaPS §-s 55 sätestatud loa andmisest keeldumise aluseid.

MaaPS § 55 lõike 2 punktides 1-9 ja lõike 3 punktides 2-3 toodud asjaolusid Elbu IV turbaraba mäeeraldise, mäeeraldise teenindusmaa või nende asukohaga seoses ei esine, seega ei ole nimetatud punkte keeldumise alusena asjakohane käsitleda.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 10 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kaevandamine on vastuolus riigi huviga. Turba kaevandamisega kaasnevad märkimisväärsed keskkonnahäiringud, mille vältimist tuleb MaaPS § 55 lõike 2 punkti 10 rakendamisel käsitleda

riigi huvina. Selliseid häiringuid võib lubada üksnes tingimusel, et need on proportsionaalsed võrreldes kasuga, mida kaevandamisest saadakse. KeÜS § 52 lõike 1 punktist 7 tuleneva keeldumise aluse puhul ei tule hinnata ainult seda, kas kaevandataval turbal on kasutusostarve, vaid ka seda, kas loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav. Turba kaevandamisel ei kasutata turvast üksnes loodusvarana, vaid mõjutatakse ökosüsteemi tervikuna. Looduslikus seisundis raba pakub peale turbaga varustamise muid olulisi looduse hüvesid (n-ö ökosüsteemide teenuseid), nt puhta vee säilitamine ja süsiniku sidumine.

Keskkonnakaitseloa andmisel või muutmisel (sh pikendamisel) turba kaevandamiseks kaalutakse, mis võiks olla hinnanguliselt taotletava tegevusega kaasneda võib kahju ökosüsteemide teenustele ning kas kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus kaevandatud turba kohta kaalub üles potentsiaalse kaevandamisega ökosüsteemidele tekitatava kahju. Ökosüsteemide teenuste hindamiseks kasutati mudelit, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli 2023. aastal valminud Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemide teenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuste üleriigilisel hindamisel ja kaardistamisel tehnilises lõpparuandes toodud materjale kasutades mõningate kohandustega mõju hindamiseks turba kaevandamisele. Keskkonnaametile esitatud taotluse kohaselt kaevandatavat turvast ei plaanita kasutada ainult energeetikasektoris energia saamise eesmärgil. Seega liigitub antud juhul tegevus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorisse (tuntud ka kui LULUCF sektorisse).

Keskkonnaamet hindas taotletava tegevusega kaasnevat ökosüsteemide teenustele kaasneda võivat kulu ning seda, mis on taotluse kohaselt kaevandatava maavara kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus parimate teadmiste järgi seisuga 30.04.2025. Analüüsi tulemusena selgus, et mudelarvutuses seitsme standardiseeritud teenuse keskvärtuses jäi taotletav turbatoomisala seisundiklassi nr 2,1. Selle alusel liigitatakse see ökosüsteemiteenuste seisundiklassi „vilets“, mille juhul peab rahaline kasu turba kaevandamisest olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga või seda ületama.

Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 101 124 099 eurot. Taotluse kohaselt on kaevandatava hästilagunenud turba kogus 587,28 tuhat tonni ning kaevandatava vähelagunenud turba kogus 3369,00 tuhat tonni. Suur osa Eestis kaevandatud turbast eksporditakse põllumajandussaaduste kasvatamiseks teistes riikides, ning seega üldist panust toidu julgeolekusse globaalselt on raske rahas väärtustada. Võttes aluseks Kliimaministeeriumis valmiva turba tootmise majandusanalüüsi andmed seisuga 04.09.2024, siis lisandväärtus Eestis tonni kaevandatud turba kohta võiks olla 46,4 eurot. Arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, siis saadi tänaste hindade juures potentsiaalseks lisandväärtuseks kaevandamisel 183 571 392 eurot.

Keskkonnaameti hinnangul seega eeldatav kaevandamisel saadav rahaline kasu on suurem kui ökoloogiline kahju. Kaalutluse tulemusel leiti, et loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav ning sellest kaalutlusest lähtuvalt loa andmiseks takistust ei esine. Keskkonnaloa andja keeldub keskkonnaloa andmisest, kui loa alusel kavandatava tegevuse käigus kasutatakse loodusvarasid ebaotstarbekalt või põhjustatakse loodusvarade seisundi olulist halvenemist, arvestades taastuva ja taastumatu loodusvara säästva kasutamise põhimõtet (MaaPS § 55 lõige 1 koosmõjus KeÜS §

52 lõike 1 punktiga 7). MaaPS § 55 lõike 2 punkti 10 kohast keeldumise alust Keskkonnaameti hinnangul käesoleval juhul ei esine.

MaaPS § 55 lõike 2 punkti 12 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui taotletava keskkonnaloa alusel tehtavad tööd võivad oluliselt ebasoodsalt mõjutada kaitstavat loodusobjekti ja seda ebasoodsat mõju ei saa muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega. Keskkonnaameti 10.09.2024 kirjaga nr DM-125391-23 kinnitatud KMH eelhinnangu järeldus oli, et kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju.

MaaPS § 55 lõike 3 punkt 1 sätestab, et kaevandamisloa andmisest võib keelduda, kui taotlejale on määratud rohkem kui üks karistus kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Keeldumise alus on kontrollitud menetluse käigus. AS Nurme Turvas ei ole seisuga 24.07.2025 karistusregistrisse kantud kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest.

Maavara kaevandamiseks ja töötlemiseks kasutatava maa katastriüksuse sihtotstarve määramise ja muutmise nõuded on sätestatud maakatastriseaduses.

3.3. Mõju elupaikadele ning keskkonna vastupanuvõime

Elbu IV turbarabas on teada järgmiste III kaitsekategooria linnuliikide elupaigad. Need liigid on mudatilder (*Tringa glareola*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), teder (*Lyrurus tetrix*), sookurg (*Grus grus*), väiketüll (*Charadrius dubius*) (EELIS kood KLO9129639), suurkoovitaja (*Numenius arquata*). Tegemist on olemasoleva turbakaevandusega, mistõttu on valdav osa alast enamus liikidele elupaiga nõudluse osas muutunud ebasobivaks. Sellele viitab ka „Madalsoode ja rabade haudelinnustik 2021. a. aruanne (Elbu raba)“ (edaspidi haudelinnustiku aruanne): „Elbu raba haudelinnustiku pesitsusterritooriumite paigutust on kümne aastaga enim mõjutanud rabelupaiga muutmine freesväljadeks ning selle mõjul freesväljade naabruses süvenema hakanud kuivendusemõju. Nurme rabast on mõned kahlajaliigid täiesti kadunud; Elbu IV turbarabast ning selle naabrusest on enamiku kahlajaliikide pesitsusterritooriumid kadunud või eemale nihkunud; Elbu raba keskplatoo põhjaserva ning keskplatoo idaservas on toimunud kahlajate pesitsusterritooriumite nihkumine soo keskele – kõik need näited viitavad naabruses asuvate freesväljade ja kuivendussüsteemide süvenevale mõjule“. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Mudatilder

Eestis levinud ebaühtlaselt, sõltuvalt rabade ja siirdesoodede paiknemisest. Sagedamini esineb Madal-Eesti vaheosas. Põhiosa asurkonnast koondunud Edela- ja Lääne-Eestisse ning Alutagusele. Riikliku punase nimistiku kategooria kohaselt on tegemist soodsas seisundis liigiga, asurkonna suuruse trend on stabiilne. EELIS andmetel on Eestis mudatildri elupaiku kokku 103 259,449 ha-l, Elbu IV taotletav mäeeraldis moodustab sellest ca 404 ha (0,4 %).

Haudelinnustiku aruande kohaselt on mudatildri arvukus Elbul kümne aastaga mõnevõrra kasvanud. Hoolimata arvukuse tõusust on mudatildri asustus kadunud Nurme rabast ning põhjaotsast, kus viimase kümnendiga on avatud uus freesväli. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Rüüt

Rüüda levik Eestis sõltub lagerabade levikust ning on seetõttu ebaühtlane. Põhiosa asurkonnast on koondunud Edela- ja Lääne-Eestisse ning Alutagusele. Lõuna-Eestis ja Kagu-Eesti ning saartel on rüüt väga lokaalne haudelind esinedes vaid üksikutes suuremates rabades. Eesti pesitsusaladel on suurimaks ohuks elupaikade hävimine turbakaevandamise ja kuivendamise mõjul. Ohuks on rabade avakoosluste pindala vähenemine rabasid ümbritsevate kuivendussüsteemide pikaajalise mõju tõttu. Vähesel määral mõjutab lokaalset arvukust suurenev häirimine. Rüüt on hea indikaatorliik, kelle olemasolu annab märku nii lagerabakoosluste soodsast seisundist kui ka soomaastiku üldisest terviklikkusest.

Riikliku punase nimistiku kategooria kohaselt on tegemist soodsas seisundis liigiga, kelle asurkonna suuruse trend on stabiilne. EELIS andmetel on Eestis rüüda elupaiku kokku 112990,26 ha-l, Elbu IV taotletav mäeeraldis moodustab sellest ca 404 ha (0,4 %).

Elbu haudelinnustiku aruande kohaselt: *Rüüda arvukus on võrreldes 2011 kevade loendusega (115 pesitsuspaari) täienduse saanud (166 pesitsuspaari). Rüüt asustas kogu Elbu raba keskplatood, kusjuures arvukuse suurenemine on aset leidnud terve keskplatoo ulatuses. Hoolimata arvukuse tõusust, on rüüda asustus kadunud freesväljaks muudetud Elbu IV turbarabast ning selle põhjaservast ning Nurme raba osas. Rüüda asusutuse taandumine neist piirkondadest on otsene elupaigakao ja elupaiga kvaliteedi halvenemise tagajärg. Freesväljade mõju ulatuseks võib hinnata 500-800 m.* Seirearuannete kohaselt on rüüta täheldatud just Elbu IV kaevandamata osalt ja Elbu IV turbamaardlast põhjapool (täpsemalt Elbu V alal pesitses 2021 kevadel 26 paari rüüta). Haudelinnustiku aruande Tabel 13. kohaselt on Elbu raba rüüda arvukus Eestis (seiratavotes) soodes registreeritud populatsioonidest olulisuselt 2. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Punaselg-õgija

Punaselg-õgija on levinud üle Eesti. Kõige tihedam on levik Madal-Eestis, hajusam Vahe- ja Kõrg-Eestis. Punaselg-õgija elupaigaks on poolavamaastik, kus peab leiduma pesitsemiseks sobivaid puid-põõsaid ning jahipidamiseks vajalikke lagedaid alasid ja eenduvaid varitsuskohti. Oluline on elupaiga mosaiiksus ja piisava põõsastu olemasolu.

Haudelinnustiku aruande kohaselt 2021. aastal toimunud seire ajal Elbu rabas punaselg-õgijat ei täheldatud, kuid on ka välja toodud, et loendus toimus liiga vara (punaselg-õgija on kaugrändur) ja seega võib tulemus 0 isendit peituda selles. Riikliku punase nimistiku kategooria

kohaselt on tegemist soodsas seisundis liigiga, asurkonna suuruse trend on vähenev. EELIS andmetel on Eestis punaselg-õgija elupaiku 60364,15 ha-l, Elbu IV taotletav mäeeraldis moodustab sellest ca 75,57 ha (0,13%). Elbu IV turbamaardlale jäävad punaselg-õgija elupaigad pärinevad 2011. aastast, kui täna EELIS-ses olev elupaik oli veel raadamata. Tänapäevaks on suurem osa taotletavale mäeeraldisele jäävast alast juba raadatud ja turbakaevandusega hõlmatud ning seetõttu on sobilik elupaik punaselg-õgijale kadunud. Samas on osa sobilikust ja veel raadamata elupaigast säilinud Elbu IV lõunapoolses osas. Osa punaselg-õgija elupaigast kattub alaga, mis jäätakse II kaitsekategooria taimeliikide esinemise tõttu Elbu IV mäeeraldise alast välja, seega säilib selles osas punaselg-õgijale sobiv elupaik. Samas osa veel säilinud elupaigast on arvatud mäeeraldise maa alla – seega osa säilinud punaselgõgijale sobilikust elupaigast hävineb veelgi ja liigile sobilik elupaik kitseneb. Nurme IV turbamaardlale (paikneb Elbu IV vahetult lõuna pool) koostatud KMH-s nähakse ette, et maardla keskel asuv õõtsik-siirdesoo koos seal esinevate puudetukkadega tuleb säilitada muuhulgas ka seal esinevate linnuliikide (s.h punaselg-õgija) tõttu. Seetõttu arvati ka kõnealune ala Nurme IV kaevandusalast välja. Punaselg õgija elupaigad on kogu Elbu rabas teada kokku vaid kolmes kohas, seega Elbu IV säilinud elupaiga (KLO9113248) osas väheneks liigi elupaik veelgi. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Teder

Teder on hetkel Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi arvatud kategooriasse väljasuremisohus. Arvukus on 3 põlvkonna vältel langenud >50%, kusjuures languse põhjused ei ole lakanud ning langus on jätkuv. Tedre ohuteguriteks loetakse mh järgnevaid tegureid: energia tootmine ja kaevandamine, kuivendamine, metsamaa raadamine, kliimamuutused ja erakordsed ilmastikunähud, looduslike süsteemide ümberkujundamine, metsaraie ja puidu varumine.

EELIS andmetel on Eestis punaselg-õgija elupaiku 190 388 ha-l, Elbu IV taotletav mäeeraldis moodustab sellest ca 486 ha (0,26 %). Haudelinnustiku aruande kohaselt on tedre arvukus Nurme IV turbatootmisalal langenud 1 isendi võrra – 2011. aastal loendati 2 isendit, kuid 2021. aastal 2. Nurme IV turbamaardla alale jäävas elupaigas (KLO9129641) on 2021. a kokku loendatud 5 kukke ja Nurme IV turbamaardla alast põhjapoole jäävas elupaigas (KLO9129637) 11 kukke.

Samuti kasutavad tedred enamasti Elbu IV taotletava mäeeraldise ala mängualana. Põhielupaik jääb siiski selles piirkonnas projekteeritavale Lavassaare looduskaitsealale. Seega kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Sookurg

Sookurg on Eestis laialt levinud haudelind puududes vaid suurtest metsamassiividest ja kultuurmaastikust, kus pesitsemiseks sobivaid märgalasid pole. Sookurg asustab erinevaid

märgala-elupaiku. Enam eelistatud pesapaigad on rannikuveekogud ja sisemaajärved. Olulisemad ohufaktorid on kuivendamine, suurenev pesitsusaegne häirimine, kurnade ja poegade röövlus väikekiskjate, röövlindude ja metssigade poolt.

Riikliku punase nimistiku kategooria kohaselt on tegemist soodsas seisundis liigiga. EELIS andmetel on Eestis sookurgede elupaiku 135 359,29 ha-l, Elbu IV taotletav mäeeraldis moodustab sellest ca 404,5 ha (0,3%). Sookurg on elupaiga suhtes võrdlemisi paindlik, ega reageeri elupaigamuutustele nii tundlikult kui paljud teised liigid. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Väiketüll

Väiketüll on Eestis suhteliselt ebaühtlase levikumustriga liik, kes asustab hõredalt kogu mandriosa ning ka paljusid saari. Eestis pesitseb väiketüll praegu valdavalt inimtekkelistes paikades: kruusa- ja liivakarjäärides, pae- ja kivimurdudes, prügilates, ehitusplatsidel, väikeste liivaaukude juures jne. Kahlajate seast on väiketüll kõige inimkaaslevam.

Riikliku punase nimistiku kategooria kohaselt on tegemist soodsas seisundis liigiga, asurkonna suuruse trend on küll hinnatud stabiilseks, kuid täpsemad andmed puuduvad. EELIS andmetel on Eestis väiketüllude elupaiku 1523-l ha-l, Elbu IV taotletav mäeeraldis moodustab sellest ca märgilased 261,93 ha (17,2 %). Haudelinnustiku aruanne toob Elbu IV turbamaardla osas välja: „*Linnukooslusesse on tekkinud freesväljadele omased liigid nagu linavästrik, kivitäks ja väiketüll*“. 2011. aastal toimunud loendusel väiketüllil samal alal ei täheldatud. Kahlajate seast on väiketüll kõige inimkaaslevam liik. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Suurkoovitaja

Suurkoovitaja on üle Eesti üsna ühtlaselt levinud haudelind, kes ei pesitse vaid piirkondades, kus valdavad suured metsalaamad ning puudub liigendamata avamaastik (ulatuslikud põllumajanduskõlvikud, lagesood, jõeluhad, rannaniidud vms.). Suurkoovitaja on tüüpiline avamaastikukahlaja, kelle asurkonnast enamik pesitseb nüüdseks poollooduslikel ja kultuurrohumaadel ning teraviljapõldudel.

Riikliku punase nimistiku kategooria kohaselt on tegemist väljasuremisohus liigiga. Haudelinnustiku aruande kohaselt on suurkoovitaja arvukus 10 aastaga tõusnud terves Elbu soos 4 paarilt 21 paarini. Arvukuse tõusu põhjuste kohta annab aimu kõrvalasuva röövlinnuseireala (SJA3667000 Kilksamaa 2) pealt kogutud andmestik, kus registreeritakse ka põldudel pesitsevad kiivitajad, suurkoovitajad. Röövlinnuseire andmete kohaselt (Kilksama 2 seirealal) on viimase kümnendiga aset leidnud suurkoovitaja kadumine seireala põllumaastikust. Selle põhjal võib oletada, et varem põllumaastikus pesitsenud suurkoovitajad on kolinud lähedalasuvasse heas seisus sooelupaika. Suurkoovitaja olulisemad elupaigad jäävad Elbu V ja

Elbu VII mäeeraldistele. Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga, mistõttu on ala muutunud liigile ebasobivaks, ning tegemist on soodsas ja stabiilses seisundis liigiga ja kaevandamise mõjud on valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liigile eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Niidurüdi

Elbu IV turbakaevandusala piirneb I kaitsekategooria liigi niidurüdi elupaigaga. Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) on peamiselt Lääne-Eestis levinud harv haudelind, kelle populatsioon nii Läänemere ääres kui ka Eestis on kiiresti kahanemas, haudelinnuna on niidurüdi Põhja-Eesti rannikult peaaegu kadunud. Niidurüdi on riikliku punase nimestiku alusel väljasuremisohus. Niidurüdi kaitse tegevuskava kohaselt on sellele liigile üks ohuteguritest soode kuivendamine. Kuivendamismõjud on Elbu IV mäeeraldisel juba suuresti avaldunud. Kavandatavaks tegevuseks on jätkata Elbu IV turbatootmisalal olemasoleva kuivendusvõrgustiku kasutamist, tootmisalalt ärajuhitava kuivendusvee kogust ei suurendata, kuid plaanis on Rüüsa kraavi hooldada ja vajadusel süvendada. Seega pole välistatud täiendav kuivendumõju niidurüdi elupaigale. Sellest tulenevalt tuleb väljaspool kaevandamisala rabas teostada veetaseme seiret vastavalt seirekavale, et teada saada, kas ja millisel määral mõjutab kaevandamine niidurüdi elupaika.

Seirekava tuleb koostada koostöös ekspertidega (hüdrogeoloog ja elupaiga ekspert) ja esitada Keskkonnaametile hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Ekspertide valik kooskõlastada eelnevalt Keskkonnaametiga. Seirekavas tuleb esitada võimalik kuivenduse mõju ulatus, seiremetoodika (seire punktid, transektid, mõõtmisagedus jms), maksimaalse mõju lubatavuse piirmäärad, millega ei kaasne ebasoodsaid mõjusid ja piirmäärade ületamisel sobivad ja toimivad leevendusmeetmed. Kui seireandmed kinnitavad, et kaevandamistegevusega ilmneb oluline keskkonnamõju (sealhulgas Elbu raba veetaseme oluline alanemine, raba ja soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemine), on loa andjal õigus seada maavara kaevandamise loasse täiendavaid tingimusi väljaspool turbatootmisala veetaseme alanemise vähendamiseks ja raba soodsa seisundi säilitamiseks ning nõuda kaevandamise peatamist toimivate leevendusmeetmete rakendamiseni. Ettevõtte on kohustatud järgima Keskkonnaameti poolt heaks kiidetud seirekava alusel seatud seiretingimusi ning sellest tulenevaid võimalikke leevendusmeetmeid.

Võttes eelneva arvesse seab Keskkonnaamet loale kõrvaltingimused leevendamaks tekkida võivate keskkonnahäiringute mõju elupaikadele ja liikidele (vt peatükk 3.6.).

Kaitsealused taimeliigid

Mäeeraldisest välja arvatud alal on inventeeritud II kaitsekategooria liigi sookäpp (*Hammarbya paludosa*, KLO9346428, KLO9336932) ning III kaitsekategooria liikide kahelehtine käokeel (*Platanthera bifolia*, KLO9346427) ja kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*, KLO9346426) kasvukohad.

Harilik sookäpp on II kaitsekategooria liik ja tegemist on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku põhjal ohualtis seisundis liigiga. Liiki ohustab kasvukohtade kuivendamine ja võsastumine. Liigi soodsate elutingimuste tagamiseks on vajalik kasvuala loodusliku veerežiimi

taastamine ja säilitamine.

Kahelehtine käokeel kuulub Eesti Punase Raamatu ohukategooriasse ohuväline. Liik kasvab niisketel niitudel, hõredates metsades, sooservadel, aga ka loopealsetel ja kadastikes, samuti sihtidel ja kraavipervedel. Ohuteguriteks on võsastumine, metsastumine, lageraie, korjamine.

Kuradi-sõrmkäpp kuulub Eesti Punase Raamatu ohukategooriasse ohulähedane. Tüüpiliseks kasvukohaks on soostunud metsad, raba- ja siirdesoometsad, soised niidud ja rabad. Peamised ohutegurid liigi säilimisele on kasvukohtade kuivendamine ja metsastumine.

Loetletud liikide osas rakendub looduskaitseaduse (LKS) kohane isendikaitse. II kaitsekategooria taimede ja seente kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine, on keelatud (LKS § 55 lg 7). III kaitsekategooria taimede hävitamine ja loodusest korjamine on keelatud ulatuses, mis ohustab liigi säilimist selles elupaigas (LKS § 55 lg 8).

Kuivõrd on tegemist olemasoleva kaevandusalaga on kuivendusemõju valdavas ulatuses avaldunud, siis ei ole kaevandamise jätkumisel liikidele eeldatavalt täiendavat ebasoodsat mõju oodata.

Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasutusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Mäeeraldisest umbes 5,5 km kaugusele lääne-loode suunda jäävad Lavassaare looduskaitseala (KLO1000645) ning Natura 2000 alade hulka kuuluvad Lavassaare loodusala (EE0040324) ja Lavassaare linnuala (EE0040325). Kavandatava tegevusega kaasnevad mõjud Lavassaare looduskaitsealani, Lavassaare loodusalani ega Lavassaare linnualani ei ulatu.

Mäeeraldis külgneb projekteeritava Lavassaare looduskaitseala Elbu sihtkaitsevööndiga, mille kaitse alla võtmise ettepanek on tehtud, et säilitada Lavassaare soostiku looduslikku, ökoloogilist, looduskaitsealist sidusust ja terviklikkust ning kliimamuutusi stabiliseerivat mõju. Kaitset väärivate väärtustena on välja toodud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), liikidest 13 kaitseala linnuliigi (millest 9 on direktiivi liigid) elupaigad ja nelja kaitseala taimeliigi (millest 1 on loodusdirektiivi liik) kasvukohad. Projekteeritav Elbu sihtkaitsevöönd hõlmab praegust Elbu niidurüdi püsielupaika (KLO3001703) ja sellest lõunasse jäävat Elbu raba looduslikuna säilinud osa. Mainitud Elbu niidurüdi püsielupaik jääb Elbu IV mäeeraldisest umbes 2 kilomeetrit põhja suunda. Moodustatava sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on soo- ja metsaökosüsteemi elupaikade kaitse ja taastamine, I kaitsekategooria loomaliigi ning II ja III kaitsekategooria looma- ja taimeliikide elupaikade kaitse. Kaitstavad elupaigatüübid on huumustoitelised järved ja järvikud, rabad, siirde- ja õõtsiksood ning siirdesoo- ja rabametsad.

Lavassaare looduskaitseala laiendamise ettepaneku ekspertiisi andmetel on loodusdirektiivi elupaigatüüpide andmestik mitte nii esinduslik, kui seda on liigiinfo. Elupaigatüüpide andmed

pärinevad 2000. aastatest ja on väga suure üldistusega, seda eriti soolupaigatüüpide puhul. Elupaigatüüpide inventuuri täpsustamiseks tehti 2021. aastal proovilappidel soolupaikade inventuur, mille tulemused üldistati masinõppe meetodiga (*random forest*) kaugseire andmete põhjal ülepinnaliseks soolupaikade tüübi ja seisundi kaardiks. Tulemus kajastab tegelikku olukorda kahtlemata adekvaatsemalt, kui hetkel kehtiv elupaigatüüpide inventuur. Siinkohal tuleb täpsustada, et Lavassaare looduskaitseala laiendamise ettepaneku ekspertiis näeb mudel ette, et Elbu IV mäeeraldisel põhjaosas on raba (7110*) elupaik, mille seisundiks on märgitud A. Lähtudes aga 2024. aastal esitatud droonifotodest ja olemasolevast kraavitusest, on looduslik ala rikutud ning ei saa olla enam raba elupaik. Seega Elbu IV mäeeraldis külgneb raba elupaigaga, mis valdavalt on A või B seisundis. Vaid servaaladel ning vanemate freesväljade vahetus läheduses (ettepaneku ala kagunurk, mis piirneb ENSV ajal rajatud freesväljaga) esineb C ja D seisundisse jõudnud soolupaiku.

Elbu IV mäeeraldisel turba kaevandamisega kaasnev võimalik ohutegur projekteeritavale kaitsealale, sh elupaigatüübile raba (7110*) saab olla kuivendamine, kuna turbatootmisalal on turba tootmise eelduseks kuiv rabapind, mille saavutamiseks rajatakse turbaväljakutele kuivenduskraavid, mille omavaheline kaugus on ligikaudu 20 - 22 m. Kuivendusvee kogumiseks väljakutelt rajatakse ümber turbatootmisala kogujakraavid, mille abil juhitakse kuivendusvesi eesvooludesse. Turbatootmisala kuivendamisega mõjutatakse kraavidega piirnevate maa-alade veetaset ja seeläbi sealset taimestikku. Kuivendamise tagajärjel on üldine trend kraavidega piirnevatel aladel puistu kasvu intensiivistumine. Selle tulemusena hakkavad domineerima puistutega seotud liigid ning avatud soomaastikega seotud kurvitsaliste ja teiste rabadele omase kõrge kaitseväärtusega liike jääb vähemaks.

Uuringud on hinnanud kuivenduse mõju ulatust erinevalt. Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudi koostatud uuringus (Kull jt., 2013; 2016) „Soode ökoloogilise funktsionaalsuse tagamiseks vajalike puhvertsoonide määramine pikaajaliste häiringute leviku piiritlemiseks või leevendamiseks“ jõutakse järelduseni, et kuivenduse mõju ulatus rabades kõigi vaadeldud näitajate osas 100 m kaugusele ja enamike näitajate (taimestik, loomastik, turba mineraliseerumine, kasvuhoonegaaside eraldumine) osas 200 m kaugusele. Eelnevalt nimetatud uurimustöö tulemusena avaldub kuivenduse mõju siirdesoo taimkattes (eriti puurindes) selgemini ja kaugemale (kraavist kuni 400 m) kui rabades (kuni 300 m). Kuivenduse mõju soosetete veetasemele varieerub sesoonselt ja on aastati väga erinev ning avaldub eelkõige minimaalse veetaseme korral. Näiteks Elbu V turbatootmisala rajamise ja töötamisega kaasneva keskkonnamõju hindamise aruandes (OÜ Inseneribüroo Steiger, 2019) jõuti tulemuseni arvestades eelnevaid uuringuid ja läbi viidud veetasemete seireid ning arvutuslikku kuivendamise mõju ulatust, et Elbu V turbatootmisala kuivendamise mõju ulatub tootmisala ida- ja põhjaosas kuivenduskraavist maksimaalselt 100 - 120 meetri kaugusele, olles intensiivsem 20 - 30 m kaugusel.

Elbu IV turbarabas on turvast kaevandatud pikka aega. Senise tegevuse käigus on rajatud mäeeraldist ja projekteeritavat kaitseala eraldav Rüüsa kraav, kuhu juhitakse Elbu IV väljalask nr 1 (PM213) kaudu kuivenduse vett. Kavandatavaks tegevuseks on jätkata Elbu IV turbatootmisalal olemasoleva kuivendusvõrgustiku kasutamist. Tootmisalalt ärajuhitava kuivendusvee kogust ei suurendata, kuid plaanis on Rüüsa kraavi hooldada ja vajadusel süvendada. Seega pole välistatud täiendav kuivendusmõju.

Eelnevalt tulenevalt tuleb väljaspool kaevandamisala rabas teostada veetaseme seiret vastavalt seirekavale. Seirekava tuleb koostada koostöös ekspertidega (hüdrogeoloog ja elupaiga ekspert) ja esitada Keskkonnaametile hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Ekspertide valik kooskõlastada eelnevalt Keskkonnaametiga. Seirekavas tuleb esitada võimalik kuivenduse mõju ulatus, seiremetoodika (seire punktid, transektid, mõõtmissagedus jms), maksimaalse mõju lubatavuse piirmäärad, millega ei kaasne ebasoodsaid mõjusid ja piirmäärade ületamisel sobivad ja toimivad leevendusmeetmed. Kui seireandmed kinnitavad, et kaevandamistegevusega ilmneb oluline keskkonnamõju (sealhulgas Elbu raba veetaseme oluline alanemine, raba ja soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemine), on loa andjal õigus seada maavara kaevandamise loasse täiendavaid tingimusi väljaspool turbatootmisala veetaseme alanemise vähendamiseks ja raba soodsa seisundi säilitamiseks ning nõuda kaevandamise peatamist toimivate leevendusmeetmete rakendamiseni. Ettevõtte on kohustatud järgima Keskkonnaameti poolt heaks kiidetud seirekava alusel seatud seiretingimusi ning sellest tulenevaid võimalikke leevendusmeetmeid.

Vastav kõrvaltingimus on toodud välja peatükis 3.6.

Elbu IV mäeeraldise võimalikus mõjualas on inventeeritud ka elupaigatüüp siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), mis ei asu kaitsealal, sh projekteeritaval. Esinduslikkuseks on hinnatud C. Arvestades, et suuremalt jaolt on aktiivse turbakaevanduse mõjud juba avaldunud, ei ole eeldada elupaigale täiendavaid olulisi ebasoodsaid mõjusid. Samuti ei ole elupaigatüübi ala hõlmatud Lavassaare looduskaitseala laiendusse ning täiendava kaitse alla võtmise vajadus on hinnatud väikeseks, kuna selle elupaigatüübi seisund on ebapiisav, pindala on piisav ning trend stabiilne.

3.4. Vee erikasutus

Ettevõttele on vajalik vee erikasutuse keskkonnaluba (edaspidi ka *veeluba*), kui juhitakse suublasse sademeveett turvatööstusmaalt (veeseadus, edaspidi *VeeS* § 187 p 6). Vastavalt KeÜS § 53 lg 2 on keskkonnaluba tähtajatu, välja arvatud juhtudel, kui luba taotletakse tähtajaliselt. Maavara kaevandamise loa muutmise taotluses on toodud keskkonnaloa kehtivuse soovitud aeg 30 aastat. Veeloa kehtivuse aeg on keskkonnaloal ühtlustataud maavara kaevandamise loa kehtivusega, kuni 30.12.2056.

AS Nurme Turvas on antud vee erikasutusluba 13.03.2014 Keskkonnaameti korradusega nr PV 1-15/14/69 turbatootmisalalt raba kuivendusvee suublasse juhtimiseks. Maavara kaevandamise keskkonnaloa nr KMIN-033 muutmisel liidetakse keskkonnaloa koosseisu vee erikasutusloaga lubatav tegevus ja tunnistatakse kehtetuks kehtiv vee erikasutusluba nr L.VV/324481.

3.4.1. Nõuded turbatootmisala sademevee juhtimisele

Keskkonnaloa KMIN-033 muutmise taotlusega ei taotleta juurde lisanduvaid väljalaskusid turbatootmisalalt sademevee juhtimiseks. Taotluses on toodud kaks turbatootmisala sademevee väljalasku, Elbu IV väljalase 1 (PM213) ja Elbu IV väljalase 2 (PM214).

Turbatootmisalalt ärajuhitava sademevee reostusnäitajate piirmäärad veeloas on järgmised: heljum - 40 mg/l, BHT7 – 15 mg/l, Püld – 1 mg/l, Nüld – 45 mg/l, naftasaadused (süsivesinikud C10-C40) – 5 mg/l). Piirmäärade seadmisel on lähtutud Keskkonnaministri 08.11.2019 määruse nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (edaspidi määrus nr 61) § 7 lg 1 ja 2 nõuetest ja nõuded ei muutu vee erikasutusloa üle toomisel keskkonnaloale KMIN-033. Taristuministri 21.11.2024 määrusega nr 73 muudeti keskkonnaministri 8. novembri 2019. a määrust nr 61. Muutmise käigus täpsustati määruse nr 61 lisas 1 naftasaaduste ainerühma määratlust. Naftasaaduste piirväärtus kehtestati süsivesinike ahelate C10–C40 summale. Sademevee piirmäärad on kantud veeloa vormile V4.

3.4.2. Sademevee väljalaskude ja suubla seire tingimused

Keskkonnaloa KMIN-033 kehtivuse pikendamisel ja vee erikasutusloa L.VV/324481 liitmisel ei ole muudetud väljalaskude PM213 ja PM214 seire tingimusi. Sademevee seire tingimused on kantud veeloa tabelisse V7.

Kehtivas vee erikasutusloas L.VV/324481 on seatud sademevee juhtimise suubla seire tingimused Ridalepa ojal ja Kuresoo kraavis, kokku kolmes seirepunktis. Keskkonnaloa KMIN-033 pikendamise taotlusele koostatud Elbu IV turbaraba eelhinnangus on toodud vajadus jätkata sademevee suublate seiret Ridalepa ojas ja Kuresoo kraavis kaks korda aastas (üks kord tootmise maksimaalvõimsuse juures juunis või juulis ja üks kord tootmishooaja lõppedes sügisel). Suubla seire nõudeid ja seire tingimused on kantud keskkonnaloa KMIN-033 vormile V8.

3.4.3. Keskkonnatasu nõuded

Sademevee juhtimisel suublasse tuleb arvestada keskkonnatasude seaduse (edaspidi *KeTS*) kehtestatud nõuetega. Vastavalt KeTS § 17 lg 3 ei nõuta saastetasu, kui sademeveega juhitakse saasteaineid veekogudesse ning vesi vastab veeseaduse ja määruse nr 61 toodud sademevee saasteainete kehtestatud nõuetele. See tähendab, et saastetasu turbatootmise sademeveega loodusesse juhitud saasteainete eest ei nõuta, kui on täidetud määruse nr 61 § 7 lg 1 ja 2 nõuded. Juhul kui saastainete kontsentratsioonid ületavad lubatud väärtusi, siis lähtuvalt KeTS § 5 lg 4 tuleb tasuda vee saastetasu kõrgendatud määra järgi.

KeTS § 31 lg 1 on keskkonnatasu arvutamise kohustus loodusvarade kasutajal ja saasteainete veekogusse heitjal. Kui keskkonnaloas on sätestatud kohustus korraldada sademevees sisalduvate saastainete seiret harvemini kui üks kord kvartalis, arvutatakse saastetasu selle aruandekvartali kohta, mil seiret ei teostatud, viimaste saastetasu arvutamise aluseks olnud seiretulemuste alusel (KeTS § 32 lg 62). Keskkonnatasu arvutus tuleb esitada ka juhul, kui reaalset keskkonnakasutust pole toimunud. Turbatootmisala kuivenduse sademevee proovi võtmise sageduseks määratakse kaks korda aastas, kui on turbatootmise aktiivne periood (II ja III kv).

3.4.4. Kaalutlus veemajanduskava rakendamiseks

AS Nurme Turvas juhib Elbu IV turbatootmisalalt sademeveett Elbu IV väljalase 1 (PM213) kaudu Rüüsa kraavi (VEE1123001) ning Elbu IV väljalase 2 (PM214) kaudu Kuresoo kraavi (VEE1148720). Rüüsa kraav suubub peale väljalasku PM213 160 meetri pärast Ridalepa ojasse. Ridalepa ojasse ja Ullaste peakraav moodustavad veekogumi Ridalepa 1123000_1. Veemajanduskava (edaspidi *VMK*) on kinnitatud 07.10.2022 keskkonnaministri käskkirjaga nr 357 „Veemajanduskavad ja meetmeprogramm lisadega“(2022-2027). *VMK* kohaselt on Ridalepa pinnaveekogum kesises seisundis. Veekogumi surveguritena on välja toodud turba kaevandamine ja jõe sāngi muutmine. Ettevõtte väljalaskudest võetud omaseire tulemused on vastanud loa nõuetele ning ettevõttele on jätkuvalt seatud suubla seire tingimused Ridalepa veekogumis. Ridalepa veekogumit mõjutavad ka teised turbatootmisalalde sademevee väljalasud. Peale Nurme IV turbatootmisalal kuivendamisega alustamist ja peale kaevandamisprojekti valmimist on Keskkonnaametil võimalik üle vaadata suubla seire tingimused ja vajadusel neid muuta, et erinevate ettevõtete väljalaskmed ja suublaseirepunktid teineteist ei mõjutaks. Keskkonnaloal KMIN-033 on toodud nõue settetiikide puhastamiseks vähemalt üks kord aastas.

Elbu IV väljalase 2 (PM214) suubub Kuresoo kraavi, mis suubub Torni oja kaudu Sauga jõkke Sauga jõgi moodustab antud asukohas veekogumi Sauga Uru ojast suudmeni (Sauga_3). 2023 aasta veekogumi seisundiinfo kohaselt on Sauga_3 seisund halb, sest pinnavees on leidunud Perfluorooktaansulfonaati ning PBDE ja Hg elustikus, varasemast benzo(a)püreen vees (2021), antratseen settes (2021). Veekogumis tuvastatud ohtluke ainete leiud ei ole eeldatavalt seotud turba kaevandamisega.

3.5. Saasteainete viimine paiksest heiteallikast välisõhku

Keskkonnaloal välisõhu eriosa täitmise vajadust näitab keskkonnaministri 14.12.2016 määrus nr 67 "Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba¹". Kuna käesolevas menetluses välisõhu eriosa täitmine on meetodikaid puudutavate nüansside tõttu lahtine, kuid ettevõttele on tegevuseks vajalik keskkonnaloa kui sellist omada, peab Keskkonnaamet vajalikuks määrata keskkonnaloale järgmise eritingimuse: "Loa omaja on kohustatud 1,5 a peale käesoleva loa muutmist esitama uued saasteainete heitkoguste arvutused hindamaks, kas välisõhu eriosa on vaja keskkonnaloal ära täita. Kui selgub vajadus välisõhu eriosa täitmiseks, lasub loa omajal kohustus esitada loa andjale taotlus loa muutmiseks."

3.6. Kõrvaltingimuste seadmine

HMS § 3 lõike 1 kohaselt võib haldusmenetluses piirata isiku põhiõigusi ja- vabadusi ning muidu subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutlusõiguse alusel (HMS § 5 lõige 1). Kaalutlusõigust tuleb teostada koosõlas volituse piiride, kaalutlusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve (HMS § 4 lõige 2). MaaPS § 56 lõike 1 punkti 9 kohaselt märgitakse kaevandamisloale meetmed, mis seatakse maapõue kaitse ja maavara ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamist

tuleneva keskkonnahäiringu vähendamiseks. Keskkonnaloaga reguleeritakse mäeeraldisel ja mäeeraldisel teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmed otseselt kaevandamisest tulenevate keskkonnamõjudele. VeeS § 117 lõike 2 alusel peab veekasutaja võtma kasutusele meetmed, millega vähendada või vältida tegevuse mõju pinnaveekogumile, põhjaveekogumile või isiku varale. Kõrvaltingimused ja seirevajadused sätestatakse keskkonnaloa eriosades vastavalt asjakohasusele.

Keskkonnaamet on kavandatava tegevuse kohta andnud keskkonnamõjude eelhindangu ning otsustanud jätta KMH algatamata. Eelhindangus analüüsiti turbatootmisala tööga kaasnevate keskkonnahäiringute võimalikku teket ja levimist ning intensiivsust. Eelhindangu lõppjärgeldusena leiti, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju, kuna Elbu IV turbarabas on tegutsenud juba aastakümneid ning valdav mõju on juba avaldunud. Elbu IV turbarabas on turvast kaevandatud pikaajaliselt ja käesolevaks hetkeks on Elbu IV turbaraba lõunapoolne osa täielikult välja ehitatud. Sinna on rajatud tootmisväljakud, teenindusteed, settebasseinid väljavooludele ja tuletõrjetiidid. Muutmistaotlusega kavandatav tegevus ümbritsevale keskkonnale täiendavat negatiivset mõju ei avalda. Kogu mäeeraldis on kaetud toimiva kuivendusvõrgustikuga ning eesvoolude veekvaliteeti ei mõjutata oluliselt, kui ärajuhitav kuivendusvesi suunatakse läbi kogujakraavidele rajatud settetiikide. Mõju lähipiirkonnas asuvatele puurkaevudele puudub, kuna puurkaevud toituvad peamiselt veepideme all lasuvast Siluri veekihist. Lavassaare looduskaitseala laiendamise ettepaneku ekspertiisis näeb mudel ette, et Elbu IV põhjaosas on Natura 2000 elupaik 7110 (rabad), mille seisundiks on märgitud A. Taotleja selgitustel ja droonifotode põhjal on põhja poolsel alal kraavitus tehtud, seega on see looduslik ala rikutud ning ei ole kindlasti enam Natura 2000 7110 raba elupaik. Arvestades mäeeraldisest kaugust Lavassaare linnu- ja loodusala on objektiivse teabe põhjal välistatud ebasoodsad mõjud Natura 2000 aladele ning Natura eelhindangut ei ole vajalik läbi viia.

Kavandatava tegevuse mõjualana käsitleti Elbu IV turbaraba mäeeraldisel teenindusmaad ning olenevalt häiringust 30 kuni ca 1400 m. Mäeeraldisel vahetus läheduses ei paikne tundlikke objekte (majapidamisi). Lähim elamu asub mäeeraldisest ~1,4 km kaugusel, millest tulenevalt Elbu IV turbarabas toimivate tegevustega kaasnev ülenormatiivne müra ei põhjusta eeldatavalt häiringuid lähima majapidamise elanikele. Ka ülenormatiivne tolmu kontsentratsioon on lokaalne ehk ainult tööde tsoonis ning mäeeraldisel teenindusmaa piirest kaugemale ei levi. Turbatootmisala kuivendamise puhul on olulisteks aspektideks mõju pinnaveerežiimile ja kvaliteedile. Elbu IV turbatootmisalal on turvast kaevandatud pikka aega ning üldjoontes on kaevandamisega kaasnev mõju avaldunud. Käesoleva taotlusega kavandatav tegevus Elbu IV turbarabas ei avalda ümbritsevale keskkonnale täiendavat negatiivset mõju. Taotlusele lisatud seletuskirja kohaselt ulatub turbatootmisala kuivendamise intensiivne mõju veetasemele kogujakraavidest ~30 m kauguseni. Seega saab öelda, et Elbu IV turbatootmisala kuivandamisest tingitud negatiivne mõju lähimate majapidamiste ning ka kaugemate kaevude vee tasemetele mõju ei avalda.

Tekkida võivate keskkonnahäiringute vältimiseks ja leevendamiseks esitas Keskkonnaamet keskkonnamõjude hindamise eelhindangus järgnevad keskkonnameetmed:

1. Turbaheljumi edasikandumise vältimiseks eesvoolu tuleb turbatootmisalalt ära juhitav kuivendusvesi juhtida läbi settebasseinide. Settebasseine peab regulaarselt puhastama (vähemalt kord aastas ning minimaalse vooluveehulga perioodil).

Antud teemat on käsitletud lähemalt korralduse peatükis 3.4. "Vee erikasutus" ning vastavad tingimused on välja toodud peatükis 3.4.2. "Sademevee väljalaskude ja suubla seire tingimused."

2. Keskkonnaloal välisõhu eriosa täitmise vajadust näitab keskkonnaministri 14.12.2016 määrus nr 67 "Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba¹".

Kuna käesolevas menetluses välisõhu eriosa täitmine meetodikaid puudutavate nüansside tõttu lahtine, kuid ettevõttel on tegevuseks vajalik keskkonnaluba kui sellist omada, peab Keskkonnaamet vajalikuks määrata keskkonnaloale järgmise kõrvaltingimuse:

Loa omaja on kohustatud 1,5 a peale käesoleva loa muutmist esitama uued saasteainete heitkoguste arvutused hindamaks, kas välisõhu eriosa on vaja keskkonnaloal ära täita. Kui selgub vajadus välisõhu eriosa täitmiseks, lasub loa omajal kohustus esitada loa andjale taotlus loa muutmiseks.

3. Keskkonnaameti poolt 15.07.2024 koostatud keskkonnamõjude hindamise eelhinnangus (registreeritud KOTKAS-s nr DM-125391-20) on peatükis 3.1.4. "Tegevusega kaasnevatest teguritest, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn turba tootmisel" välja toodud turba tootmisel kaasnevad tolmust tulenevad keskkonnamõjud järgmiselt:

Turba kaevandamise tegevusega ja turba transportimisel tekib tolmu. Tugeva tuulega korral võib kuivalt tootmisväljakult toimuda tolmuosakeste erosioon. Turbatolmu emissioon sõltub ilmastikutingimustest ehk tuule tugevusest ja sademetest, tootmisprotsessist, turba niiskusest, lagunemisastmest ja tolmuosakeste hulgast. Sademeterohkel perioodil tekib turbatolmu vähem, kuid turvast on freesmeetodil võimalik kaevandada ainult kuival ajal.

Tolmuheitmete vähendamiseks tuleb töö toimumisel kuival ajal (kevad, suvi, sügis) regulaarselt kasta tootmisalal asuvaid teid ja teenindusplatse veega või töödelda vastavate vahenditega. Toodangu väljaveol tuleb veoautodel kasutada koormakatteid.

Tolmu osakeste leviku riskide vähendamiseks seab Keskkonnaamet järgmised kõrvaltingimused:

1. Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta karjääri juurdepääsuteid.

2. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu

peenosakesed ei lenduks.

3. Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s).

4. Keskkonnaameti poolt 15.07.2024 koostatud keskkonnamõjude hindamise eelhindangus kirjeldab turbatootmisalal kasutatavate masinate tekitatavat müra sarnasena põllumajandamisel tekkiva müraga, kuna kasutatakse analoogseid traktoreid. Kõrgemad müratasemed esinevad lisaseadmete kasutamisel, näiteks vaakumkogujate töötamisel. Keskkonnaministri 16.12.2016. aasta määruses nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ toodud II kategooria (elamumaa-alad, maatulundusmaa õuealad, rohealad) tööstusmüra piirväärtus päevasel ajal on 60 dB. Lähim elamu asub mäeeraldisest ~1,4 km kaugusel, millest tulenevalt Elbu IV turbarabas toimuvate tegevustega kaasnev ülenormatiivne müratase ei tohiks põhjustada häiringuid lähima majapidamise elanikele. Vältimaks ülenormatiivsete müra tasemete tekkimist tuleb tagada, et masinad oleks tehniliselt korras ning nende töömüra jääks tootja kinnitatud tasemele.

Ülenormatiivse müra taseme riski maandamiseks seab Keskkonnaamet järgmise kõrvaltingimuse:

Vältimaks ülenormatiivsete müra tasemete tekkimist tuleb tagada, et masinad oleks tehniliselt korras ning nende töömüra jääks tootja kinnitatud tasemele.

5. Keskkonnaameti poolt 15.07.2024 koostatud keskkonnamõjude hindamise eelhindangu peatükis 3.1.6. on analüüsitud turba tootmisega seotud tegevusega kaasnevate avariiolekordade esinemise võimalikkust.

Turba tootmisel ja tootmisala hooldustöödel võib masinate ja seadmete töötamisel pinnasesse ja pinnasevette sattuda õli või määrdeaineid. Tänu nõrgale filtratsioonivõimele seob turvas lekkinud vedeliku (kütuse, õli) kiirelt ja takistab selle edasist levikut. Turba filtratsioonivõime sõltub turba botaanilisest koostisest ja lagunemise astmest. Kui aga reostus jõuab kuivenduskraavidesse, võib see sealt omakorda eesvoolu ja teistesse ümberkaudsetesse veekogudesse kanduda ning oluliselt mõjutada vee kvaliteeti ja elustikku, aga ka piirkonna joogi- ja tarbevee kvaliteeti. Seetõttu on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida turbatootmisalal tekkinud reostus.

Tegevusega kaasnevate avariiolekordade riski vähendamiseks turbatootmisalal seab Keskkonnaamet järgmise kõrvaltingimuse:

Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmehoidlasse.

6. Leevendamaks tekkida võivate keskkonnahäiringute mõju elupaikadele ja liikidele ning tuginedes analüüsile peatükis 3.3. esitas Keskkonnaamet 03.06.2025 Elbu IV turbaraba

keskkonnakaitseloa KMIN-033 muutmistaotluse eelnõu edastamisel tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks järgmised kõrvaltingimused:

Tingimus nr 1.1.4.7. Esitada seirekava hindamaks kaevandamisel avaldub kuivenduse mõju Elbu rabale (sealhulgas kaitse-eesmärgiks seatud ning projekteeritavale Lavassaare looduskaitsealale seatavatele raba elupaikadele ja liikidele). Seirekava tuleb koostada koostöös ekspertidega (hüdrogeoloog ja elupaiga ekspert) ja esitada Keskkonnaametile hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Ekspertide valik kooskõlastada eelnevalt Keskkonnaametiga. Seirekavas tuleb esitada võimalik kuivenduse mõju ulatus, seiremetoodika (seire punktid, transektid, mõõtmisagedus jms), maksimaalse mõju lubatavuse piirmäärad, millega ei kaasne ebasoodsaid mõjusid ja piirmäärade ületamisel sobivad ja toimivad leevendusmeetmed. Kui seireandmed kinnitavad, et kaevandamistegevusega ilmneb oluline keskkonnamõju (sealhulgas Elbu raba veetaseme oluline alanemine, raba ja soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemine), on loa andjal õigus seada maavara kaevandamise loasse täiendavaid tingimusi väljapool turbatootmisala veetaseme alanemise vähendamiseks ja raba soodsa seisundi säilitamiseks ning nõuda kaevandamise peatamist toimivate leevendusmeetmete rakendamiseni. Ettevõtte on kohustatud järgima Keskkonnaameti poolt heaks kiidetud seirekava alusel seatud seiretingimusi ning sellest tulenevaid võimalikke leevendusmeetmeid.

Tingimus nr 1.1.4.8. Teostada Elbu raba haudelinnustiku seire vastavalt madalsoode ja rabade haudelinnustiku seire metoodikale. Tingimust ei rakendata kuni alal toimub riiklik linnustiku seire. Riikliku seire toimumise kohta tuleb loa omanikul infot küsida Keskkonnaagentuurilt iga aasta lõpus.

AS Nurme Turvas edastas Keskkonnaametile 04.06.2025 kirja, millega soovis täpsustada loa kõrvaltingimuste sõnastust ja/või täpsemalt piiritleda tingimuste sisu.

Tingimus nr 1.1.4.7.

Kõrvaltingimuse nr 1.1.4.7 kohta on antud aramus, et kuivõrd keskkonnaluba antakse 30 aastaks, palume tingimuse sõnastust muuta selliselt, et selle sisu oleks ajas püsiv. Tingimuse sõnastuses viitate projekteeritavale Lavassaare looduskaitsealale ja sellega seotult seatavate nõuetele. Kuivõrd Lavassaare LKA alles projekteeritakse, siis ei saa kindel olla, et Elbu IV turbatootmisala keskkonnaloa andmise, seirekava kinnitamise ja LKA moodustamise hetkel on kaitse-eesmärgid ja muud nõuded samad, palume sõnastada antud tingimus selliselt, et oleks üheselt mõistetav tingimuse sisu nii täna kui ka tulevikus.

Keskkonnaamet märgib järgmist:

Mäeeraldis külgneb projekteeritava Lavassaare looduskaitseala Elbu sihtkaitsevööndiga, mille kaitse alla võtmise ettepanek on tehtud, et säilitada Lavassaare soostiku looduslikku, ökoloogilist, looduskaitsealist sidusust ja terviklikkust ning kliimamuutusi stabiliseerivat mõju. Kaitset väärivate väärtustena on välja toodud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), liikidest 13 kaitsealuse linnuliigi (millest 9 on direktiivi

liigid) elupaigad ja nelja kaitsealuse taimeliigi (millest 1 on loodusdirektiivi liik) kasvukohad. Projekteeritav Elbu sihtkaitsevöönd hõlmab praegust Elbu niidurüdi püsielupaika (KLO3001703) ja sellest lõunasse jäävat Elbu raba looduslikuna säilinud osa. Mainitud Elbu niidurüdi püsielupaik jääb Elbu IV mäeeraldisest umbes 2 kilomeetrit põhja suunda. Moodustatava sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on soo- ja metsaökosüsteemi elupaikade kaitse ja taastamine, I kaitsekategooria loomaliigi ning II ja III kaitsekategooria looma- ja taimeliikide elupaikade kaitse. Kaitstavad elupaigatüübid on huumustoitelised järved ja järvikud, rabad, siirde- ja õõtsiksood ning siirdesoo- ja rabametsad.

Ei ole reaalne, et kaitse-eesmärgid ajas oluliselt muutuks, sest raba elupaik koos sealse elustikuga ei kao. Küll saame nõustuda sellega, et seiret on vajalik teostada ajal, kui kaitseala laiendus on alles menetlemisel ehk projekteeritav, kuid ka ajal, kui kaitseala laiendus on kehtestatud.

Seega teeb Keskkonnaamet ettepaneku täiendada kõrvaltingimuse sõnastust järgnevalt: *Esitada seirekava hindamiseks kaevandamisel avalduva kuivenduse mõju Elbu raba looduslikult säilinud osale, sh projekteeritavale ja tulevikus moodustatavale Lavassaare looduskaitsealale ja selle eesmärkidele.*

Kõrvaltingimuse 1.1.4.7 kohta on ettevõtte esitanud veel arvamuse, *et koostada tuleb seirekava, milles määratakse mida, milleks ja kuidas seiratakse, milline on mõju lubatav suurus ja samuti peab pakkuma välja leevendusmeetmed mõju vähendamiseks. Tingimuse sõnastusest on aru saada, et kinnitatud seirekavaga defineeritakse lubatud kaevandamise mõju suurus, selle määramise viis ja leevendusmeetmed. Seega leiame, et ei ole põhjendatud kõrvaltingimuse sõnastuses täiendavalt viidata olulisele veetaseme alanemisele ega soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemisele kuivõrd nende kriteeriumite sisu pole kirjeldatud. Tingimuse kohaselt tehakse see alles seirekavas, Keskkonnaameti tunnustatud ekspertide poolt.*

Taotleja ettepanek on kõrvaltingimust nr 1.1.4.7 täpsustada sõnastuses: *on loa andjal õigus seada keskkonnakaitsealasse täiendavaid tingimusi kas valdkonda reguleerivates seadustes, nende rakendusaktides või seirekavas toodud piirmäärade ületamisel, lähtudes seirekavas kirjeldatud leevendusmeetmetest.*

Keskkonnaamet nõustub ettepanekuga. Täiendatud lisatingimus on toodud peatüki lõpus.

Tingimus nr 1.1.4.8:

AS Nurme Turvas on kõrvaltingimuse nr 1.1.4.8. kohta esitanud 04.06.2025 kirjas järgmised märkused:

Oleme seisukohal, et tingimus nr 1.1.4.8 määramine Elbu IV turbatootmisala keskkonnakaitsealale ei ole asjakohane, põhjendusel:

- *Tingimusest ei selgu, millistes piirides peab haudelinnustiku seire Elbu rabas läbi viima*

kuivõrd Elbu raba pole Eesti põhikaardil piiritletud;

- Tingimusest ei selgu, kuidas tuleb seiretingimusi analüüsida vahetult Elbu IV turbatootmisalal kaevandamisega kaasneva mõjuga Elbu rabale, kuivõrd piirkonnas on pika-ajaliselt turvast kaevandatud ja jätkatakse kaevandamist erinevate ettevõtete poolt erinevatel tootmisaladel. Seega pole kõrvaltingimus propotsionaalne, kuna pole kirjeldatud mille alusel omistada mistahes haudelindude pesituse muutus tegevusega vahetult Elbu IV turbatootmisalal.

Keskkonnaamet märgib, et Eesti madalsoode ja rabade haudelinnustiku seiret on teostatud Eestis aastast 1994. Tänapäevaks korraldab riiklikku seiret Keskkonnaagentuur (edaspidi KAUR). Seiretöö eesmärgiks on jälgida Eesti madal-, siirdesooda ja rabade haudelinnustiku liigilise koosseisu ja arvukuse muutusi ja trende. Selleks kogutakse andmed seirealadel pesitsevate linnuliikide arvu ja arvukuse; liikide territooriumide paiknemise ja alade seisundi kohta. Seiretöö annab sisendi linnudirektiivi aruandlusesse: liikide arvukuse trend, soodes pesitseva populatsiooni arvukushinnang, soodes pesitseva populatsiooni levik ja levila hinnang. Seire kohaselt seiratakse kõiki Eesti soode haudelinnustikku vähemalt iga 25 aasta tagant või tihedamini. Elbu rabas on haudelinnustikku seiratud aastast 2011 ning viimati toimus seire aastal 2021, viidates seiresammule sagedusega 10 aastat. Haudelinnustiku seire kohta on võimalik saada rohkem informatsiooni pöördudes KAURI või Keskkonnaameti poole.

AS Nurme Turvas 04.06.2025 teeb kirjas nr DM-125391-38 ettepaneku täpsustada tingimuse 1.1.4.8. sõnastust järgnevalt: ***"Viia läbi haudelinnustiku seire vastavalt madalsoode ja rabade haudelinnustiku seiremetoodikale punktis 1.1.4.7 nõutud Elbu IV turbatootmisala kaevandamismõju seirekavas kirjeldatud kaevandamise mõju piirkonnas."***

Keskkonnaamet nõustub ettevõtte ettepanekuga ning täpsustab, et viies haudelinnustiku seire läbi vastavalt madalsoode ja rabade haudelinnustiku seiremetoodikale punktis 1.1.4.7 nõutud Elbu IV turbatootmisala kaevandamismõju seirekavas kirjeldatud kaevandamise mõju piirkonnale, tuleb kaasata tingimuste määramiseks ka ornitoloog. Punktis 1.1.4.7. kohaselt moodustatavas eksperthinnangus tuua välja kaevandustegevusest tingitud negatiivse mõju piirväärtus(ed) haudelinnustikule ning vastavad leevendusmeetmed, mida on ettevõtte kohustatud rakendama juhul, kui seire tulemuste põhjal on mõju piirväärtused ületatud.

Tuginedes eelnevale ning leevendamaks tekkida võivate keskkonnahäiringute mõju elupaikadele ja liikidele seab Keskkonnaamet loale järgmised kõrvaltingimused:

1.1.4.7. Esitada seirekava hindamiseks:

1.1.4.7.1. Kaevandamisel avalduva kuivenduse mõju Elbu raba looduslikult säilinud osale, sh projekteeritavale ja tulevikus moodustavale Lavassaare looduskaitsealale ja selle eesmärkidele. Seirekava tuleb koostada koostöös ekspertidega (hüdrogeoloog, ornitoloog ja elupaiga ekspert) ja esitada Keskkonnaametile hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Ekspertide valik kooskõlastada eelnevalt Keskkonnaametiga. Seirekavas tuleb esitada võimalik kuivenduse mõju ulatus, seiremetoodika (seire punktid, transektid, mõõtmisagedus jms), maksimaalse mõju lubatavuse piirmäärad, millega ei kaasne ebasoodsaid mõjusid ja piirmäärade ületamisel sobivad ja toimivad leevendusmeetmed. Kui seireandmed kinnitavad, et kaevandamistegevusega ilmneb oluline keskkonnamõju (sealhulgas Elbu

raba veetaseme oluline alanemine, raba ja soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemine), on loa andjal õigus seada keskkonnakaitseloasse täiendavaid tingimusi kas valdkonda reguleerivates seadustes, nende rakendusaktides või seirekavas toodud piirmäärade ületamisel, lähtudes seirekavas kirjeldatud leevendusmeetmetest;

1.1.4.7.2. Kaevandustegevusest tingitud negatiivse mõju piirväärtus(ed) haudelinnustikule ning vastavad leevendusmeetmed, mida on ettevõtte kohustatud rakendama juhul, kui seire tulemuste põhjal on mõju piirväärtused ületatud. Kaevandamise mõju piirväärtuste määramisel kaasata Keskkonnaameti poolt kinnitatud ornitoloog ja hüdrogeoloog.

1.1.4.8 Viia läbi haudelinnustiku seire vastavalt madalsoode ja rabade haudelinnustiku seiremetoodikale kõrvaltingimuses 1.1.4.7 nõutud Elbu IV turbatootmisala kaevandamismõju seirekavas kirjeldatud kaevandamise mõju piirkonnas. Tingimust ei rakendata kuni alal toimub riiklik linnustiku seire. Riikliku seire toimumise kohta tuleb loa omanikul infot küsida Keskkonnaagentuurilt iga aasta lõpus.

Toetudes eelnevale seab Keskkonnaamet järgmised kõrvaltingimused:

1. *Loa omaja on kohustatud 1,5 a peale käesoleva loa muutmist esitama uued saasteainete heitkoguste arvutused hindamaks, kas välisõhu eriosa on vaja keskkonnaloal ära täita. Kui selgub vajadus välisõhu eriosa täitmiseks, lasub loa omajal kohustus esitada loa andjale taotlus loa muutmiseks.*

2. *Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta karjääri juurdepääsuteid.*

3. *Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.*

4. *Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s).*

5. *Vältimaks ülenormatiivsete müra tasemete tekkimist tuleb tagada, et masinad oleks tehniliselt korras ning nende töömüra jääks tootja kinnitatud tasemele.*

6. *Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmevõttesse.*

7. *Esitada seirekava hindamaks:*

7.1. *Kaevandamisel avalduva kuivenduse mõju Elbu raba looduslikult säilinud osale, sh projekteeritavale ja tulevikus moodustavale Lavassaare looduskaitsealale ja selle eesmärkidele. Seirekava tuleb koostada koostöös ekspertidega (hüdrogeoloog, ornitoloog ja elupaiga ekspert) ja esitada Keskkonnaametile hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Ekspertide valik kooskõlastada eelnevalt Keskkonnaametiga. Seirekavas tuleb esitada võimalik kuivenduse mõju ulatus, seiremetoodika (seire punktid, transektid, mõõtmisagedus jms), maksimaalse mõju lubatavuse piirmäärad, millega ei kaasne ebasoodsaid mõjusid ja piirmäärade ületamisel sobivad ja toimivad leevendusmeetmed. Kui seireandmed kinnitavad, et kaevandamistegevusega ilmneb oluline keskkonnamõju (sealhulgas Elbu raba veetaseme oluline alanemine, raba ja soolinnustiku elupaiga seisundi halvenemine), on loa andjal õigus seada keskkonnakaitseloasse täiendavaid tingimusi kas valdkonda reguleerivates seadustes, nende rakendusaktides või seirekavas toodud piirmäärade ületamisel, lähtudes seirekavas kirjeldatud*

leevendusmeetmetest;

7.2. Kaevandustegevusest tingitud negatiivse mõju piirväärtus(ed) haudelinnustikule ning vastavad leevendusmeetmed, mida on ettevõtte kohustatud rakendama juhul, kui seire tulemuste põhjal on mõju piirväärtused ületatud. Kaevandamise mõju piirväärtuste määramisel kaasata Keskkonnaameti poolt kinnitatud ornitoloog ja hüdrogeoloog.

8. Viia läbi haudelinnustiku seire vastavalt madalsoode ja rabade haudelinnustiku seiremetoodikale kõrvaltingimuses nr 7 nõutud Elbu IV turbatootmisala kaevandamismõju seirekavas kirjeldatud kaevandamise mõju piirkonnas. Tingimust ei rakendata kuni alal toimub riiklik linnustiku seire. Riikliku seire toimumise kohta tuleb loa omanikul infot küsida Keskkonnaagentuurilt iga aasta lõpus.

3.7. Kohaliku omavalitsuse üksuse esitatud tingimused

Tori Vallavolikogu nõustus 16.11.2023 otsusega nr 218 (registreeritud KOTKASes 21.11.2023 numbriga DM-125391-10) Elbu IV turbaraba keskkonnavalda muutmistaotlusega ilma lisatingimusi esitamata. Samuti ei estanud Tori Vallavolikogu ettepanekuid ja vastuväiteid eelnõule (11.06.2025 korraldus nr 368).

3.8. Otsekohalduvad nõuded

Keskkonnavalda kaasnevad käitajal õigusaktidest tulenevad õigused ja kohustused. Ettevõtte peab jälgima AÕKS, JäätS, VeeS, MaaPS ja nende alamaktides kajastatud nõudeid ning kohustusi. Keskkonnaamet on seisukohal, et õigusaktidest tulenevaid otsekohalduvaid nõudeid ei ole otstarbekas kanda keskkonnavalda. Olulisemad keskkonnavalda kohustused loa omajale on toodud Keskkonnaameti kodulehel rubriigis „Keskkonnakaitseloa omaja meelepea”. Kohtused on leitavad Keskkonnaameti kodulehe aadressilt: <https://keskkonnaamet.ee/keskkonnakasutus-keskkonnatasu/keskkonnakaitseluba/loa-omaja-meelespea>

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(allkirjastatud digitaalselt)
Siret Punnisk
juhataja
maapõuebüroo

Lisad:

1. Keskkonnaluba
2. Graafiline lisa 1
3. Graafiline lisa 2
4. Graafiline lisa 3
5. Graafiline lisa 4
6. Graafiline lisa 5
7. Geoloogilised läbilõiked
8. Mäeeraldise plaan
9. Korrastatud ala plaan
10. VELT plaan

Teadmiseks: Maa- ja Ruumiamet, Pärnu Linnavalitsus, Tori Vallavalitsus

Maigi Säinas
spetsialist
maapõuebüroo